

Hørings svar til barne- og familiedepartementet

Rammevilkår for private tjenesteytere

Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) er en medlems- og interesseorganisasjon for nåværende og tidligere barnevernsbarn. LFB er den eneste demokratiske brukerorganisasjonen for barnevernsbarn i Norge. Hos oss kan alle barnevernsbarn over 12 år, som har eller har hatt tiltak i barnevernet bli medlem – helt gratis.

LFB jobber aktivt med brukermedvirkning og for å bedre barn og unges rettigheter i møte med barnevernet, samt for å bedre stereotype holdninger i barnevernet og mot barnevernsbarn. Vi har stor innflytelse på utviklingen av dagens barnevern. Vi jobber på systemnivå, og sitter i flere ulike referansegrupper, utvalg og er med på høringer.

Vi er glade for at departementet har gått gjennom rammevilkårene for private tjenesteytere i barnevernet, med et spesielt særlig fokus på hva de private tjenesteyterne kan bistå det kommunale barnevernet med. Som helhet er vi skeptiske til at departementet ikke i større grad skiller mellom ideelle og kommersielle aktører i høringsnotatet. Når man omtaler begge disse aktørene som private aktører eller private tjenesteytere kan det bli vanskelig å støtte opp om enkelte forslag fordi man kan støtte en ideell privat aktør, men ikke en kommersiell. Landsforeningen for barnevernsbarn kommer derfor i sitt hørings svar til å skille mellom disse aktørene, og håper departementet gjør det samme i fremtiden.

Vi reagerer videre på at vedtak 762, dok. 8:161 S (2017-2018)¹ hvor Stortinget har bedt regjeringen om å: «sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institusjonsplasser som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40% innen 2025, samtidig som den offentlige andelen institusjonsplasser ikke reduseres», så vidt er nevnt i høringsnotatet. Det er av vår mening at dette vedtaket burde satt en mye større presedens for departementets vurderinger. Dette vil vi komme tilbake til i hørings svaret vårt.

Det kommunale barnevernet

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=71518>

I Regjeringens brev til fylkesmennene og kommunene av 20.10.2017², Oktoberbrevet, ble det gjort en rettslig avklaring av når barneverntjenesten kan bruke private tjenesteytere. Det fremkommer av Oktoberbrevet at det kun i § 4-3 fjerde og femte ledd åpnes opp for å engasjere sakkyndige i forbindelse med en undersøkelse av barnets omsorgssituasjon. Ut over dette inneholder barnevernloven ingen hjemmel som gir kommunene adgang til å delegere eller legge utøvelse av offentlig myndighet til private aktører. I Oktoberbrevet problematiserte departementet også vilkårene som må være tilstede for at private aktører skal kunne bistå. Landsforeningen for barnevernsbarn er bekymret for at de nye forslagene til departementet fører til praksisendring som er i strid med intensjonen i Oktoberbrevet.

Forslagene i høringsnotatet tar i stor grad for seg forslag om å lovfeste kommunenes adgang til å la seg bistå av private tjenesteytere og hvilke oppgaver de private tjenesteyterne i så fall kan bistå i. Mange av forslagene opplever vi i Landsforeningen for barnevernsbarn er en presisering av gjeldene praksis, spesielt i ny § 2-1c bokstav a, b, og c. Dette presiserer også departementet selv. Vi mener også at bokstav e, f og h naturlig hører hjemme i kommunen. Landsforeningen for barnevernsbarn er svært fornøyd med at dette skal lovfestes og støtter departementets vurderinger.

I høringsnotatet drøftes det ikke hvorfor departementet har valgt å benytte seg av en negativ avgrensning i ny § 2-1 c. Vi stiller oss undrende til dette, da vi opplever at normen er å lovfeste et generelt forbud med avklaringer på hva som kan være lov. Landsforeningen for barnevernsbarn mener at høy barnevernfaglig kompetanse bør være avgjørende, og vi mener at denne kompetansen først og fremst ivaretas av ansatte i barneverntjenestene. Videre ønsker vi oss et generelt forbud mot private tjenesteytere i det kommunale barnevernet, og ber departementet utype hvorfor dette ikke er drøftet i høringsnotatet. Vi vil også vise til FOs forslag om at § 2-1 første ledd bokstav C tilføres denne ordlyden: «Kommunen kan **ikke** inngå avtale med private tjenesteytere om bistand ved utførelse av oppgaver og tjenester etter denne loven som innebærer utøvelse av offentlig myndighet uten at det **følger av hjemmel i lov.**» Landsforeningen for barnevernsbarn støtter FOs forslag og ber om at departementet gjør det samme.

Tilbudene som gis i barnevernet skal være til barnets beste. I høringsnotatet viser departementet til at det er funnet både svikt i det offentlige og det private barnevernet, men at risikoen for svikt er høyere der tjenesteyteren er privat. Dette tyder for oss i Landsforeningen for barnevernsbarn på at det ikke er lovregulert godt nok hva private tjenesteytere kan bistå med i det kommunale barnevernet. Det er av vår mening at et generelt forbud med avgrensninger vil være til det

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kommunenes-bruk-av-private-aktorer-i-barnevernet2/id2576580/>

beste for barn i barnevernet.

I høringsnotatet skriver departementet at de ikke anser det som nødvendig, riktig eller hensiktsmessig å skulle innføre et generelt internkontrollkrav for de private tjenesteyterne. Til tross for dette oppfordrer departementet hver enkelt kommune som inngår avtale med private tjenesteytere å vurdere å ta inn et krav om internkontroll i avtalen. Vi i Landsforeningen for barnevernsbarn forstår ikke hvorfor det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig å lovregulere dette. Vi mener at grunnen til økt risiko for svikt hos private tjenesteytere blant annet kommer av at det er vanskelig å føre kontroll med at innholdet i tiltak stemmer overens med barnet og familiens behov. Dersom staten ikke lovfester at tjenesteyteren selv må føre internkontroll kan man ikke forvente at tiltakene som blir levert kan etterprøves. Vi ber derfor departementet om å lovfeste et krav om internkontroll for private tjenesteytere.

Bokstav d og f i ny § 2-1 c høres åpent av departementet. Bokstav d innebærer at private tjenesteytere ikke kan igangsette og gjennomføre en undersøkelse, og bokstav f foreslår at private tjenesteytere ikke kan utføre oppfølgingsbesøk i fosterhjem. Landsforeningen for barnevernsbarn er først og fremst enige i at dette er oppgaver private tjenesteytere ikke kan utføre. Når det gjelder bokstav d åpner dette opp for en diskusjon om hva som er offentlig myndighetsutøvelse og hva som er bistand til utøvelsen. Dette er et for stort tema for oss å ta opp i dette høringssvaret, men vi ønsker oss en diskusjon om dette med departementet og andre relevante aktører ved en senere anledning.

Vi forstår argumentene mot forslaget om å ikke la private tjenesteytere bistå i oppfølgingsbesøk i fosterhjem, spesielt det som peker på at det vil kreve mye tid av hver enkelt saksbehandler dersom barnet er plassert utenfor omsorgskommunen. Likevel er det vår mening at en svært viktig del av oppfølgingsbesøkene innebærer å prate med barnet og sørge for at barnet får medvirke i egen sak. Dette er en oppgave som må tas på alvor, og som må utføres av kommunen selv. Vi ønsker også å vise til vårt høringssvar til NOU 2018:18 hvor vi, og et flertall av utvalget, ønsker at dagens krav om antall oppfølgingsbesøk erstattes med et krav om faglige standarder for oppfølgingen.

Det er godt kjent at saksbehandlere i det kommunale barnevernet står overfor enorme utfordringer knyttet til bemanning. Disse utfordringene bidrar til en stor saksmengde hos den enkelte saksbehandler som gjør faglig forsvarlighet, arbeidskapasitet og kontinuitet tilnærmet umulig. I et arbeid der barn og unges liv er så utsatt er dette svært uforsvarlig og bidrar til at barn og unge ikke får den hjelpen barnevernloven tilsier. Når departementet nå foreslår å lovfeste hvilke områder kommunen ikke kan benytte seg av private tjenesteytere må det følge

med en bemanningsnorm. Landsforeningen for barnevernsbarn ber derfor departementet jobbe for at det innføres en bemanningsnorm for det kommunale barnevernet der hver saksbehandler har ansvaret for maksimum 15 barn.

Fosterhjemsbarnevernet

I 2018 mottok 55 623 barn ett eller flere barnevernstiltak, hvorav 11 666 var barn i fosterhjem, 1154 på institusjon og 2272 var barn i bolig med oppfølging. De øvrige mottok ulike tiltak i hjemmet. Det vil si at flesteparten av barn som blir plassert utenfor hjemmet bor i fosterhjem, noe som gjør det ekstra viktig at disse er rustet til å ivareta disse barna.

Departementet foreslår at alle ordinære fosterhjem skal ha sin avtale med kommunen alene og hører åpent om dette også skal gjelde statlige fosterhjem og beredskapshjem. Landsforeningen for barnevernsbarn mener det ikke må kastes tvil over hvem som skal ha ansvaret for de statlige fosterhjemmene og beredskapshjemmene. Dette er hjem som krever en unik spesialisering og kompetanse, ikke minst er det hjem som skal kunne ta imot barn som kommer rett ut av traumatiske situasjoner. For Landsforeningen for barnevernsbarn er det ingenting annet enn en selvfølge at disse hjemmene skal ha sin avtale med kommunen. Når man i tillegg ser at over 70% av ansatte i kommunalt barnevern opplever det som utfordrende at en privat aktør foreslår mer omfattende tjenester enn det er behov for bør det være godt nok til å vurdere at de tiltakene som krever mest spesialisering og oppfølging må ligge til kommunen.

Videre foreslås det at private tjenesteytere fortsatt skal kunne drive rekruttering og opplæring, samt levere de samme støttetjenestene inn i fosterhjem som i dag. Vi forstår det som at den eneste endringen her er at dette skal gjøres etter avtale med kommunen. Det er ikke overraskende at dette forslaget er preget av et økonomifokus og en markedstenkning framfor fag og hensynet til barnets behov. Det er spesielt her vi reagerer på at departementet har brukt en «samlebetegnelse» for de kommersielle og de ideelle aktørene. I forslaget om at private tjenesteytere skal kunne drive rekruttering og opplæring er det helt tydelig for oss i Landsforeningen for barnevernsbarn at de ideelle aktørene her strekker seg etter «best practice» og deler av sin kunnskap med hverandre og det offentlige. Vi er bekymret for at de kommersielle aktørene fort vil beskytte sin fagutvikling og metodikk som forretningshemmeligheter. Landsforeningen for barnevernsbarn er redde for at dette forslaget fort kan bidra til at fagutviklingen som skal komme barn og unge til gode, heller blir lagt ut for salg til en svært høy pris. Vi er positive til forslaget, men da med forutsetningen om at det er de ideelle tjenesteyterne som skal kunne drive rekruttering og opplæring.

Det er helt nødvendig å presisere at kommunen har ansvaret for godkjenning av

fosterhjem til det enkelte barn, men det innebærer også at kommunen må få tid til å sjekke ut fosterhjemmene før plassering. Vi forventer at departementet presiserer at kommunen kun kan godkjenne fosterhjem til det enkelte barn som de vet står i tråd med barnets beste.

Institusjonsbarnevernet

Departementet har ikke foreslått endringer i institusjonsbarnevernet, og begrunner dette med at de ønsker å se på rammevilkårene for private tjenesteytere i sammenheng med andre forhold på institusjonsområdet. Videre argumenter departementet med at det er behov for å få på plass et mer helhetlig faglig mål bilde for hva som utgjør et godt institusjonstilbud før det gjøres større endringer i arbeidsdelingen mellom statlige, ideelle og kommersielle institusjoner.

Landsforeningen for barnevern barn er bekymret for denne vurderingen, og ønsker igjen å vise til departementets egen undersøkelse som viser av over 70% av ansatte i kommunalt barnevern opplever at tiltakene private tjenesteytere tilbyr er mer omfattende enn nødvendig. Døgnprisen i statlig institusjon koster 10.379 kroner per døgn, og i kommersiell institusjon koster det 7387 kroner per døgn³. Når statistikken allerede tilsier at de kommersielle aktørene overselger tiltakene kan vi ikke unngå å bekymre oss for at dette spesielt gjøres når det er snakk om institusjonsopphold hvor døgnprisen allerede er lavere enn i det statlige institusjonsbarnevernet. Vi forstår at effektivitet og økonomi vil, og skal, veie tungt i avgjørelsen av tiltak, men samtidig kan vi ikke være kjent med at barns utfordringer blir vurdert opp mot pris, og eller at utfordringene beskrives som mer omfattende enn nødvendig for å øke denne prisen.

Vi ber om en reell gjennomgang av institusjonsbarnevernet, hvor barn og unge må være en aktiv aktør i denne gjennomgangen.

Omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere

Departementet foreslår ingen endringer i rammevilkårene for private tjenesteytere på området omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere. Vi forstår det slik at begrunnelsen for å beholde dagens ordning veier tungt mot de økonomiske hensynene. Dette er noe vi i Landsforeningen for barnevern barn er sterkt imot, og vi mener det først og fremst må gjøres en barne- og barnevernfaglig vurdering av tilbudene til disse barna. Etter at denne vurderingen er gjort, og følges opp at departementet, må disse barna få det samme tilbudet som alle andre barn på barneverninstitusjon.

Kommersielle og ideelle aktører

³ <https://www.ssb.no/barneverni> (tallene er fra 2015)

Som nevnt gjentatte ganger i høringsvaret vårt reagerer vi på at departementet ikke har skilt mellom private ideelle aktører og private kommersielle aktører. For Landsforeningen for barnevernsbarn er det en forutsetning at de pengene som blir satt av til barn og unge som trenger hjelp fra barnevernet faktisk går til dette. Som nevnt er det en forskjell mellom disse private tjenesteyterne, og vi synes det er svært skuffende at departementet ikke avklarer dette nærmere.

Vi vet at departementet er klar over at vi i LFB er negative til kommersielle aktører, og at vi ønsker at det skal være ulovlig å ta ut profitt på barneverntjenester. Vi forstår likevel at dette ikke var oppdraget når man så på rammevilkårene for private tjenesteytere i barnevernet, men vi er bekymret for presedensen det setter når departementet selv ikke skiller mellom aktørene på feltet.

Da Stortinget vedtok vedtak 762⁴ satte det en føring for hva Stortinget tenker om veien videre for private tjenesteytere. Vedtaket sier, etter vår mening, klart og tydelig ifra om at ideelle skal prioriteres over de kommersielle. Dette synes vi ikke er en føring departementet har fulgt opp i dette høringsnotatet, og det er nødvendig at dette ryddes opp i før det eventuelt blir gjort lovendringer.

Konkluderende bemerkninger

Høringsnotatet viser til at det er behov for en sterkere regulering av bruken av private tjenesteytere i barnevernet. Vi i Landsforeningen for barnevernsbarn er bekymret for at departementet ikke har regulert disse godt nok, og spesielt ikke reguleringen mellom ideelle og kommersielle aktører på feltet. Samtidig ser vi at endringer i spesielt ny § 2-1 c vil gi klarere ansvarsforhold og vil forhåpentligvis bidra til et styrket barnevern.

Med vennlig hilsen

Landsforeningen for barnevernsbarn v/

Vilde Adolfsen

Leder

Thomas Johansen

Nestleder

⁴ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=71518>